

Valtakunnallinen päiväperhosseuranta 2015

Kimmo Saarinen

JUHA JANTUNEN

Mustatäplähiipijä (*Carterocephalus silvicola*) ilmensi hyvin päiväperhoskesää 2015: lajin yksilö- ja havaintoruutumäärät olivat pienimmillään kymmeneen vuoteen.

”Olipa kummallinen ja erikoinen perhoskesä – ja kaikki myöhässä”

Otsikko on lainattu eräältä perhostietojen lähettäneeltä. Samansisältöiset viestit kiirivät ympäri Suomea, erityisesti pohjoisesta: ”Eipä voisi kevät enää kylmempi olla, eka perhoshavainto 20.6.”, ”Alkukesä oli karmean kylmä, vallitsi melkein perhoskato”, ”kevät ja alkukesä huhtikuun alusta heinäkuun puoliväliin asti oli niin kylmä, kovatuulinen ja sateinen, että siitä toipuminen vie vuosia”, ”Säiden puolesta surkein Lapinkesäni!” Per-

hosten lentoajat viivästyivät kautta linjan, esimerkiksi Turussa kirjattiin myöhäisin havainto lähes parillekymmenelle lajille – vaikka keväällä samoilta paikoilta kirjattiin aikaisuusennätys kymmenelle lajille! Vielä syyskuussa useampikin ihmetteli aiheesta, miten keskenkasvuiset nokkos- ja neitoperhosen toukat mahtavat ehtiä aikuiseksi ennen talvea... Syksyn lämpimissä säissä riitti myös perhosia hämmästyttävän myöhään. Esimerkiksi Jarmo Huhtanen kirjasi 3.10. St Säkylästä peräti 88 perhosta kahdeksasta lajista, näistä runsaimpina amiraali (*Vanessa atalanta*, 31 yks.), neitoperhonen

(*Nymphalis io*, 21 yks.) ja sitruunaperhonen (*Gonepteryx rhamni*, 13 yks.). Vielä kuun lopulla nähtiin yksittäisiä perhosia monin paikoin, esimerkiksi neitoperhonen Turussa ja sitruunaperhonen Säkylässä 24.10.

Kesä oli viime vuosiin nähden kolea mutta ei olosuhteiltaan erityisempi. Ilmatieteen laitoksen mukaan sademäärät vaihtelivat alueittain melkoisesti, ääripäissä olivat niukkasateisiksi jääneet Kaakkois-Suomi ja Luoteis-Lappi sekä runsaiden sateiden kastelemat Kainuu, Koillismaa ja Etelä-Lappi. Kesä-elokuun keskilämpötila oli lounaisaari-
stoa lu-

Kirjoittajan osoite – Author's address:

Etelä-Karjalan Allergia- ja Ympäristöinstituutti,
Lääkäritie 15, FI-55330 Tiuruniemi. Sähköposti: kimmo.saarinen@allergia.fi

National Butterfly Recording Scheme in Finland (NAFI): summary for 2015

Data for NAFI, based on voluntary recording all over the country, is collected both traditionally by South Karelia Allergy and Environment Institute and online via Hatikka website of the National Museum of Natural History. This summary is an overview of the results for the butterfly season 2015 based on NAFI database www.luomus.fi/nafi the end of December 2015. The observation activity was of an average intensity (Table 1). Records of 200 amateur and professional lepidopterists covered 639 quadrats of the Finnish uniform 27 E grid (Fig. 1), resulting 103 species and 170,000 specimens (Table 2). In terms of the total butterfly abundance, the season 2015 was one of the worst during this century and only slightly better (+17 %) than the previous one (2014). In general, these two poor butterfly seasons in row were rather similar to each other, yet the summer 2015 was considerably cooler. Altogether 18 species exhibited the lowest number of individuals, and 28 species had the lowest frequency of quadrats, for the decade. Amongst these species were *Colias palaeno*, *Satyrium pruni*, *Nymphalis urticae* and *Argynnis adippe*. Only a few positive exceptions included mostly expanding newcomers, such as *Leptidea juvernica*, *Apatura iris*, *Apatura ilia* and *Araschnia levana*. By contrast to most previous butterfly seasons, only three new finds from the biogeographical provinces were noted for *Leptidea juvernica* (Sb), *Nymphalis polychloros* (Ka) and *Limenitis populi* (Obb). The database of NAFI now consists of 5 million individuals; more detailed maps for each species can be viewed at NAFI website. In 2016, the scheme continues and is open for all lepidopterists.

Den riksomfattande dagfjärilsmonitoreringen i Finland (NaFi): sammandrag 2015

Dagfjärilsmonitoreringens data, som är baserad på frivilligas observationer i hela landet, samlas in både traditionellt av Södra Karelens Allergi och Miljöinstitut och *online* via databasen Hatikkas webbplats som upprätthålls av Naturhistoriska Centralmuseet. Artikeln sammanfattar resultaten från dagfjärilssäsongen 2015 baserat på uppgifter i NAFI:s databas (www.luomus.fi/nafi) i slutet av december 2015. Observationsaktiviteten var i medeltal hög (Tabell 1). Observationer gjordes av 200 amatör- och yrkeslepidopterologer och omfattade 639 rutor i de finländska enhetskoordinatystemet 27 E grid (Fig. 1). Det resulterade i 103 arter och 170 000 exemplar (Tabell 2). I fråga om totala dagfjärilsabundanser var 2015 en av de sämsta säsongerna under detta århundrade och endast något bättre (+17 %) än föregående säsong (2014). Överlag var de här två svaga dagfjärilssäsongerna ganska likadana, men sommaren 2015 var avsevärt kyligare. Sammanlagt 18 arter uppvisade det lägsta antalet exemplar och 28 arter hade sin lägsta frekvens i fråga om observationsrutor för decenniet. Bland arterna kan nämnas *Colias palaeno*, *Satyrium pruni*, *Nymphalis urticae* och *Argynnis adippe*. Bara några positiva undantag noterades, främst bland nykomlingar som håller på att spridas i landet, såsom *Leptidea juvernica*, *Apatura iris*, *Apatura ilia* och *Araschnia levana*. Till skillnad från de flesta tidigare säsongerna noterades endast tre nya fynd för provinser, nämligen *Leptidea juvernica* (Sb), *Nymphalis polychloros* (Ka) och *Limenitis populi* (Obb). NAFI:s databas omfattar nu fem miljoner exemplar; mer detaljerade kartor för varje art finns på NAFI:s hemsida. Monitoreringen fortsätter under 2016 och är öppen för alla lepidopterologer.

kuun ottamatta koko maassa vajaan asteen keskimääräistä alhaisempi. Edellinen yhtä viileä kesä oli vuonna 2008 – joka siihen mennessä oli heikoin päiväperhoskesä 2000-luvulla. Hellepäiviä oli koko kesänä vain 19, mikä on noin puolet tavanomaisesta. Lämpimin kesäkuukausi oli poikkeuksellisesti elokuu, jota ilman perhoskesä olisi monen seurantaan osallistuneen mukaan hyytynyt yhtä surkeaksi kuin edellinenkin. Vaikka havaintopäiviin suhteutettu yksilömäärä nousi kesän 2014 tasosta vajaan viidenneksen (+17 %), tuloksena oli silti 2000-luvun toiseksi heikoin päiväperhoskesä – tai jopa heikoin, mikäli mittarina pidetään yksilöennätyksiä tehneiden lajien lukumäärää. Itse asiassa joku kommentoikin, että perhosmäärien noususta huolimatta ”oma mielikuva oli, että päiväperhoskesä oli edellistä heikompi.”

Kahta heikkoa päiväperhoskesää edelsivät samankaltaiset olosuhteet. Vuosi 2015 alkoi hyvin leudoissa merkeissä, talvi oli harvinaisen lauha ja varsinkin helmikuu oli paikoin jopa seitsemän astetta tavallista lämpimämpi. Leutojen kelien jatkuessa maaliskuussa kevät al-

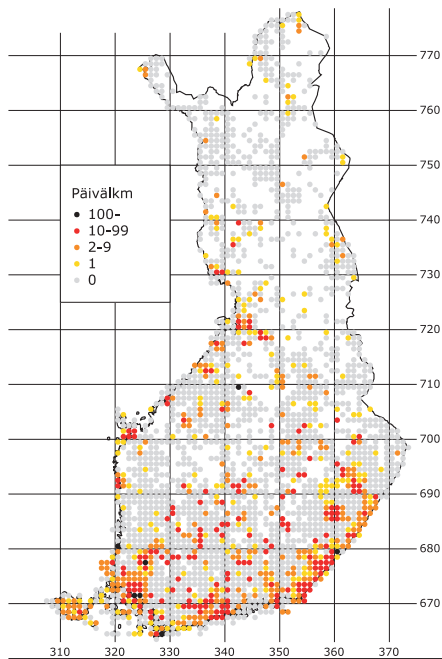
koi aikaisin ja myös ensimmäiset päiväperhoset lähtivät lentoon, esimerkiksi sitruunaperhonen nähtiin Sa Lappeenrannassa 17.3. Myös huhtikuu oli 2–3 astetta tavallista lämpimämpi, varsinkin Lapissa yhtä lämmintä on vain kerran vuosikymmenessä. Perhoskauden kynnyksellä tahti sen sijaan viileni, toukokuu oli tuulinen, helteetön ja erityisesti pohjoisessa sateinen. Helteitä saatiin kunnolla vasta kesän jälkipuoliskolla, jonka jälkeen lämmintä riittikin koko loppuvuodelle: syyskuu oli Lapissa ennätyksellisen lämmin, lokakuu puolestaan oli poikkeuksellisen aurinkoinen ja vähäsateinen. Kun sekä marraskuussa että joulukuussa kirjattiin korkeimmat lämpötilat Suomessa koskaan, Ilmatieteen laitoksen mukaan vuosi 2015 oli mittaushistorian lämpimin. Kun edellisenkin vuosi oli lähestulkoon yhtä lämmin, pelkkä lämpötilaan tuijottaminen ei selvästikään lupaa hyvää päiväperhosille.

Vaisu perhoskesä oli edelliskesän näköinen

Kesällä 2015 päiväperhosseurannassa tuli täyteen 25 vuotta. Neljännesvuosisadan

täyttyessä ylitettiin kaksi virstanpylvästä, 150 000 havaintopäivää ja niiden tuloksena viiden miljoonan päiväperhosen raja. Jälkimmäisestä kunnia lankesi ajan henkeä kuvaavasti *Kb* Liperistä linjalaskennassa havaitulle peltovirnaperhoselle (*Leptidea juvernica*).

Vaikka kesän 2015 keskeiset seurantaluvut olivat edeltävän kymmenen vuoden keskitasoa (taulukko 1), perhosia havaittiin neljänneksen tavallista vähemmän. Laajemmalla seurantaperspektiivillä voisi kuitenkin todeta, että 1990-luvulla kulunut päiväperhoskesä olisi ollut hieman keskivertoa parempi. Seuranta-aineistoa täydensi vähintään tuhannella päiväperhosella 37 henkilövästääjaa, joiden kärjessä Jarmo Huhtanen, Hans Colliander ja Mika Karttunen kirjasi yli 10 000 yksilöä. Västääjien mediaani oli 146 päiväperhosta. Ensikertalaisia oli mukana 43, joten seurantajoukko elää ja uusiutuu edelleen kiitettävällä vauhdilla. Havaintoruutuja on kertynyt kulunutta kesää enemmän vain kolme kertaa aikaisemmin, tosin melkein joka viidenteen ruutuun kirjattiin vain yksi laji. Joukossa oli 66 uutta ruutua seurannalle, mikä se-

	2015	ka (mean)	suurin (max)	pienin (min)	yhteensä (total)
Henkilöt (participants)	200	201	219 (11)	189 (09)	863
10×10 km ruudut (quadrats)	639	612	713 (10)	529 (06)	2 341
Havaintopäivät (obs.days)	6 547	6 333	7 537 (10)	5 577 (08)	150 226
Lajit (species)	103	104	108 (11)	98 (08)	114
Yksilöt (individuals)	170 231	232 473	356 998 (10)	143 154 (14)	5 057 987
Päivää/ruutu (days/quadrat)	10	10	12 (06)	9 (14)	
Lajia/ruutu (species/quadrat)	13	14	17 (06)	12 (14)	
Yksilöä/päivä (individuals/day)	26	36	47 (10)	22 (14)	

Taulukko 1. Valtakunnallisen päiväperhosseurannan havainnointiaktiivisuus ja päiväperhosmäärät vuonna 2015 verrattuna edelliseen kymmenvuotiskauteen 2005–2014.

Table 1. The observation data of NAFI in 2015 compared to the average (2005–2014).

◀ **Kuva 1. Figure 1.** Yhtenäiskoordinaattiruudut (10×10 km), joista seurantaan ilmoitettiin tietoja vuonna 2015. Harmaista ruuduista on seurantatietoja vain aiemmilta vuosilta.

kin vastaa edeltävän kymmenen vuoden keskitasoa (62). Havaintoruudut kattoivat hyvin Etelä- ja Keski-Suomen Oulun seudulle asti, mutta Lapin neljän maakunnan ja Koillismaan perhostiedot pohjautuivat vain reiluun 30 ruutuun selvällä itäpainotuksella (kuva 1).

Kesän 2015 lajitiedot on koottu taulukkoon 2, jossa kärkikolmikko säilyi samana jo neljättä vuotta tesmaperhosen (*Aphantopus hyperantus*) johdolla. Kymmenen runsaimman joukkoon nousivat nyt amiraali ja tummapapurikko (*Pararge maera*), kun angervohopeatäplän (*Brenthis ino*) yksilömäärä jäi alle puoleen ja varsinkin nokkosperhosia (*Nymphalis urticae*) ilmoitettiin tuskin kymmenesosaa normaalivuoden määrästä. Taulukkoa hallitsivat muutenkin läpeensä pienet luvut. Yksilömäärä oli 18:lla lajilla ja havaintoruutujen määrä 28:lla lajilla pienimmillään kymmeneen vuoteen. Reilu puolen tusinaa lajeista on ollut yhtä vähissä vain seurannan aloitusvuonna 1991. Näistä perhosvuoden putoajista voidaan poimia mm. suokeltaperhonen (*Colias palaeno*), tuominopsasiipi (*Satyrrium pruni*), nokkosperhonen ja ketohopeatäplä (*Argynnis adippe*). Yli kolmenkymmenen heikommin suoriutuneen lajin vastineeksi löytyi vain yhdeksän myönteisemmin yllättänyttä, joista kahenta lajia kirjattiin ennätysellisen paljon ja neljää lajia löytyi useammasta ruudusta kuin kertaakaan aikaisemmin. Vuosi oli jälleen erinomainen peltovirnaperhoselle, häiveperhoselle (*Apatura iris*) ja kart-

taperhoselle (*Araschnia levana*) – siis tuttuja nimiä viime vuosina menestyneiden listoilta. Yksilömäärään pohjautuva sija-luku sen sijaan oli yllättävän tasapuolisesti viidellä lajilla parhain ja viidellä lajilla huonoin 25 vuoteen.

Heikosta perhosvuodesta huolimatta lajeja ilmoitettiin keskinkertaisesti. Pohjois-Suomesta jäivät havainnoita kolmannen kerran seurannan aikana lapinkeltaperhonen (*Colias hecla*) ja pohjanhopeatäplä (*Boloria polaris*), tundrasiniipi (*Plebeius glandon*) jo neljättä vuotta peräkkäin sekä 2000-luvulla toistaiseksi vain vuonna 2010 ilmoitettu kääpiöhopeatäplä (*Boloria improba*). Eteläisistä lajeista ei puolestaan ilmoitettu yhtään etelänhopeatäplää (*Argynnis laodice*) ja vaaleakeltaperhosta (*Colias hyale*), joka edellisen kerran on jäänyt seurantatilastoista vuosina 1997 ja 1998.

Yhdellä mittarilla päiväperhoskesä oli kiistatta 2000-luvun toistaiseksi heikoin. Tuloksena oli vain kolme uutta maakuntahavaintoa: kirsikkaperhonen (*Nymphalis polychloros*) Etelä-Karjalasta, peltovirnaperhonen Pohjois-Savosta ja haapaperhonen (*Limenitis populi*) Perä-Pohjanmaalta. Viime vuosien taso on ollut kymmenkunta uutta maakuntaa vuodessa. Kesän aikana päiväperhosille kertyi seurantaan yhteensä 976 uutta havaintoruutua, eniten suruvaipalle (*Nymphalis antiopa*; 66) Suomen Luonto-lehdeeltä saadun kyselyaineiston myötä. Ruutumääräänsä kartuttivat selvästi myös karttaperhonen (39), neitoperhonen (32), aurora (*Anthocharis*

cardamines; 30) ja metsänokiperhonen (*Erebia ligea*; 30). Suhteellisesti eniten uusia ruutuja kertyi peltovirnaperhoselle (+36 %), pikkuhäiveperhoselle (*Apatura ilia*; +15 %) ja luhtakultasiiville (*Lycaena helle*; +12 %). Vähintään yhdestä uudesta ruudusta kirjattiin 85 lajia, joista melko tarkalleen puolet (43) sai levinneisyyskartalleen vähintään kymmenen uutta kymppiruutua.

Perhoskesää on kuvattu seuraavassa lajiryhmittäin. Kunkin alkuun on tiivistetty runsaus- ja frekvenssivertailu edelliseen kymmenvuotiskauteen (2005–2014) ”plus- ja miinuslajeina”; runsaudella tarkoitetaan yksilömäärää suhteessa havaintopäivien määrään ja frekvenssilä lajin havaintoruutujen osuutta kaikista havaintoruuduista.

PAKSUPÄÄT (vuosi 2015 verrattuna vuosien 2005–2014 keskiarvoon: runsaus +1 / -9 lajia, frekvenssi +2 / -8 lajia). Edellisen kesän aallonpohjasta nousiin, mutta yksilömäärät jäivät edelleen melkein kolmanneksen keskivertovuoden tasosta. Heikoimmilla olivat mustatäplähiipijä (*Carterocephalus silvicola*), jonka yksilömäärä on ollut pienempi vain vuosina 1991 ja 1994, sekä keltatäplähiipijä (*Carterocephalus palaemon*), jolle on kirjattu yhtä vähän havaintoruutuja vain vuosina 2008 ja 2013. Myönteisimpänä esiin nousseen täpläpaksupään (*Hesperia comma*) hyvän tuloksen takana oli lajiin kohdistunut tutkimus Lounais-Suomessa. Pienistä yksilömääräistä huolimat-

Lauhahiipijän (*Thymelicus lineola*) keskita-son ruutufrekvenssi (41 %) oli paksupäiden parhaimmista. 23 uuden havaintoruudun myötä laji on nyt ilmoitettu seurantaan yhteensä 994 ruudusta; ensi kesänä tuhanteen ruutuun yltää todennäköisesti myös piippopaksupää (988).

ta useita lajeja kirjattiin pohjoisilta rajoiltaan. Lauhahiipijän (*Thymelicus lineola*) pohjoisin seurantaruuu on nyt *Obb* Rovaniemellä ja piippopaksupään (*Ochloides sylvanus*) sekä mustatäplähiipijän toiseksi pohjoisimmat ruudut *Obb* Pellossa. Mansikkakirjosiipi (*Pyrgus malvae*) puolestaan ilmoitettiin *Sb* Vieremältä ja *Kb* Rautavaarasta, jotka ovat lajin pohjoisimpia seurantaruuu-ja maan itäosissa. Suokirjosiiven (*Pyrgus centaureae*) seitsemästä havaintoruudusta peräti neljä oli seurannalle uusia, pohjoisin *Li* Utsjoelta Muotkatunturin erämaa-alueelta ja eteläisin *Kb* Rautavaarasta. Mahdollinen havainto *Sa* Ruokolahdella jäi valitettavasti varmentamatta; suokirjosiiven seurantatiedot maakunnassa rajoittuvat edelleen *Sa* Leivonmäelle (2006) ja *Sa* Mikkeliin (2014).

RITARIPERHOSTEN (runsas +0 / -3 lajia, frekvenssi +1 / -2 lajia) viidettä vuotta jatkunut alamäki johti lähes seurantahistorian heikoimpaan kesään. Kaikki lajit jäivät alle puoleen keskivertovuoden yksilömäärästään. Varsinkin ritareita (*Papilio machaon*) ilmoitettiin vähiten kymmenen vuoteen ja ruutumääräkin on ollut yhtä pieni viimeksi vuonna 2004; jonkinlaisena myönteisenä pilkahduksena kertyi kuitenkin 13 uutta ritariruutua *N* Nurmijärveltä *Kb* Juukaan. Pikkuapollo (*Parnassius mnemosyne*) oli jo viidettä kesää peräkkäin ryhmänsä runsaslukuisin laji, jota ilmoitettiin edellisvuoden tavoin kuudesta ruudusta tunnetuilta pai-

Ritariperhosten heimon lajit olivat vähissä. Isoapollo (*Parnassius apollo*) väheni edellisestä kesästä eniten.

Kaaliperhonen (*Pieris brassicae*) oli runsas, mutta vain Lounais-Suomessa. Lentokausi jatkui pitkälle syksyyn, tämä yksilö kuvattiin Turun Ruissalossa 6.10.2015.

koilta lounaassa. Isoapollon (*Parnassius apollo*) havainnot jäivät niin ikään vanhoihin ruutuihin (6) Ahvenanmaalla ja Varsinais-Suomessa.

KAALIPERHOSTEN (runsas +3 / -11 lajia, frekvenssi +1 / -13 lajia) edellisen kesän aallonpohja taittui marginaalisella nousulla. Sitruunaperhonen runsastui eniten, mutta keskivertovuotta runsaampia olivat vain virnaperhonen (*Lep-*

tidea sinapis) ja varsinkin Lounais-Suomesta laajalti ilmoitettu kaaliperhonen (*Pieris brassicae*). Kaksikko täydensi viime vuosien vahva nousija peltovirnaperhonen, jonka yksilö- ja ruutumäärä olivat ennätyskellisen suuret jo kolmatta vuotta peräkkäin – tuloksena peräti kymmenen sijan nousu Suomen päiväperhosten runsauslistalla mm. jalavanopsasiiven ja kannussinisiiven ohi. Laji myös ilmoitettiin ensimmäistä kertaa Pohjois-Savosta

Taulukko 2. Seurannan lajitiedot vuoden 2015 runsausjärjestyksessä. Yksilömäärien, runsauden (yksilöä/10 päivää) ja frekvenssin (lajin havaintoruudut / kaikki havaintoruudut) vertailussa on käytetty edeltävää kymmenvuotiskautta (2005–2014). Viimeisissä sarakkeissa on kunkin lajin havaintotilanne vuoden 2015 lopussa. | **Table 2.** Butterfly species in the order of abundance in 2015. Other columns as follows: 2) the mean number of individuals (years 2005–2014), 3) the number of individuals per 10 observation days in 2015 and 4) compared to the average (%), 5) the proportion of positive quadrats in 2015 and 6) compared to the average (%), 7) the total number of positive quadrats and 8) the total number of individuals between 1991 and 2015.

	Yksilömäärä		Runsaus		Frekvenssi		Yhteensä	
	2015	ka	2015	ero%	2015	ero%	ruutua	yksilöä
1. Tesmaperhonen (<i>A. hyperantus</i>)	32548	29132	49,71	7	49,9	7	1106	601999
2. Lanttuperhonen (<i>P. napi</i>)	16301	26285	24,90	-37	58,8	-2	1453	535615
3. Sitruunaperhonen (<i>G. rhamnii</i>)	14300	15683	21,84	-12	46,2	-11	1179	332417
4. Neitoperhonen (<i>N. io</i>)	13096	13217	20,00	-2	44,0	7	891	257001
5. Lauhahiipijä (<i>T. lineola</i>)	11695	14832	17,86	-22	40,7	0	994	263557
6. Metsänokiperhonen (<i>E. ligea</i>)	8613	7196	13,16	16	33,8	21	992	178018
7. Vihernopsasiipi (<i>C. rubi</i>)	5674	12403	8,67	-56	33,8	-22	1242	285916
8. Amiraali (<i>V. atalanta</i>)	4995	3903	7,63	28	35,2	19	862	111601
9. Kangassinisiipi (<i>P. argus</i>)	4975	7111	7,60	-32	30,8	4	929	153776
10. Tummapapurikko (<i>P. maera</i>)	3815	2936	5,83	24	27,4	-5	865	81275
11. Niittyhopeatäplä (<i>B. selene</i>)	3605	6592	5,51	-47	29,7	-20	1159	128755
12. Angervohopeatäplä (<i>B. ino</i>)	2945	7937	4,50	-64	31,0	-18	1042	149116
13. Loistokultasiipi (<i>L. virgaureae</i>)	2905	5718	4,44	-50	28,3	-24	1050	140570
14. Ratamoverkkoperhonen (<i>M. athalia</i>)	2681	1333	4,10	90	23,9	7	742	38772
15. Piippopaksupää (<i>O. sylvanus</i>)	2475	4661	3,78	-49	33,2	-8	988	99257
16. Hopeasinisiipi (<i>P. amandus</i>)	2433	3098	3,72	-23	26,0	-14	876	74194
17. Karttaperhonen (<i>A. levana</i>)	2131	1118	3,25	85	22,5	97	317	15742
18. Liuskaperhonen (<i>N. c-album</i>)	1965	4519	3,00	-58	31,6	-15	954	87545
19. Virnaperhonen (<i>L. sinapis</i>)	1954	1851	2,98	3	24,6	-8	908	50066
20. Suruvaippa (<i>N. antiopa</i>)	1915	2731	2,93	-31	42,9	20	1142	69569
21. Orvokihopeatäplä (<i>A. aglaja</i>)	1745	2147	2,67	-21	27,5	-11	888	54127
22. Aurora (<i>A. cardamines</i>)	1718	1801	2,62	-8	28,6	-9	977	46422
23. Niittysinisiipi (<i>P. semiargus</i>)	1712	1722	2,61	-3	23,0	-5	807	43859
24. Nokkosperhonen (<i>N. urticae</i>)	1675	14935	2,56	-89	30,2	-42	1223	293552
25. Ketosinisiipi (<i>P. idas</i>)	1673	3246	2,56	-50	21,9	-13	920	66810
26. Pihlajaperhonen (<i>A. crataegi</i>)	1620	2840	2,47	-45	19,6	-14	802	76938
27. Paatsamasinisiipi (<i>C. argiolus</i>)	1544	1686	2,36	-12	27,4	-11	941	38192
28. Pikkukultasiipi (<i>L. phlaeas</i>)	1374	1466	2,10	-9	27,1	8	677	26946
29. Hohtosinisiipi (<i>P. icarus</i>)	1206	1733	1,84	-30	18,8	-18	759	39575
30. Pursuhopeatäplä (<i>B. euphrosyne</i>)	1195	2639	1,83	-56	21,4	-33	1164	80073
31. Kaaliperhonen (<i>P. brassicae</i>)	1130	793	1,73	38	14,7	-10	630	21155
32. Keisarinviitta (<i>A. paphia</i>)	1063	1185	1,62	-14	21,3	28	415	18457
33. Idänniittysilmä (<i>C. glycerion</i>)	817	1839	1,25	-57	10,6	-23	376	44542
34. Juolukkasinisiipi (<i>P. optilete</i>)	760	2212	1,16	-66	16,6	-38	1040	48203
35. Ketohopeatäplä (<i>A. adippe</i>)	747	2110	1,14	-65	17,4	-26	702	51259
36. Keltaniittysilmä (<i>C. pamphilus</i>)	723	691	1,10	1	6,4	-38	467	21861
37. Harjusinisiipi (<i>S. vicrama</i>)	706	687	1,08	-1	0,3	75	3	9586
38. Kirjoverkkoperhonen (<i>E. maturna</i>)	559	434	0,85	24	9,7	14	298	14749
39. Ketokultasiipi (<i>L. hippothoe</i>)	515	589	0,79	-14	10,5	-17	464	12363
40. Suokeltaperhonen (<i>C. palaeno</i>)	466	961	0,71	-52	12,7	-35	972	26409
41. Peltovirnaperhonen (<i>L. juvernica</i>)	424	59	0,65	584	6,4	741	58	1019
42. Mustatäplähiipijä (<i>C. silvicola</i>)	405	1006	0,62	-60	15,5	-25	744	24712
43. Suohopeatäplä (<i>B. aquilonaris</i>)	372	585	0,57	-38	6,3	-34	553	15042
44. Rämehopeatäplä (<i>B. eunomia</i>)	345	917	0,53	-64	5,8	-37	551	23213
45. Ohdakeperhonen (<i>V. cardui</i>)	295	2765	0,45	-89	19,2	-26	907	44316
46. Metsäpaperikko (<i>P. petropolitana</i>)	282	710	0,43	-62	11,4	-30	744	26089
47. Ruskosinisiipi (<i>P. eumedon</i>)	263	794	0,40	-68	6,7	-34	432	20074
48. Pikkuhäiveperhonen (<i>A. ilia</i>)	257	112	0,39	120	7,2	124	109	1390
49. Häiveperhonen (<i>A. iris</i>)	248	237	0,38	3	7,8	56	137	3176
50. Pikkuapollo (<i>P. mnemosyne</i>)	224	466	0,34	-54	0,9	14	37	9116
51. Saraikkoniittysilmä (<i>C. tullia</i>)	204	436	0,31	-54	4,5	-33	425	11292
52. Haapaperhonen (<i>L. populi</i>)	204	406	0,31	-52	13,1	-19	564	9318
53. Muurainhopeatäplä (<i>B. freija</i>)	193	137	0,29	35	2,7	-16	248	5390

(*Sb* Kuopio). Tavallisempi virnaperhonen puolestaan kirjattiin kolmen vuoden tauon jälkeen *Ks* Kuusamosta; viereisestä ruudusta ilmoitettiin myös pihlajaperhonen (*Aporia crataegi*), jonka edellinen seurantaruuu Koillismaalta on vuosikymmenen takaa (2005). Kuusi sinappi-

perhosta (*Pieris daplidice*) löytyivät neljästä Etelä-Suomen ruudusta (*Ab* Laitila, *Ta* Kärkölä, *Sa* Kouvolaa, Lappeenranta), joista kaksi oli seurannalle uusia. Keltaperhosille kesä oli huono. Vaalea- ja lapinkeltaperhonen jäivät tyystin havainnoista ja vähissä oli myös suokel-

taperhonen, jota on ilmoitettu edellisen kerran alle 500 yksilöä 1990-luvun lopulla. Myös edellisen vuoden pieni havaintoruutumäärä laski edelleen; esimerkiksi ”omalta suoltani” Joutsenosta hain lajia useamman kerran turhaan, milloin lie lentänyt. Monelta jäi näkemättä myös

	Yksilömäärä		Runsas		Frekvenssi		Yhteensä	
	2015	ka	2015	ero%	2015	ero%	ruutua	yksilöä
54. Mansikkakirjosiipi (<i>P. malvae</i>)	172	326	0,26	-50	9,5	-26	549	11026
55. Tummahäränsilmä (<i>M. jurtina</i>)	164	56	0,25	184	2,7	70	66	2216
56. Lapinnokiperhonen (<i>E. pandrose</i>)	150	170	0,23	-15	0,8	-29	66	8174
57. Suonokiperhonen (<i>E. embla</i>)	128	71	0,20	71	3,9	66	236	2871
58. Lehtosinisiipi (<i>P. artaxerxes</i>)	125	377	0,19	-68	7,7	-25	416	9493
59. Ritari (<i>P. machaon</i>)	125	334	0,19	-63	10,6	-49	877	8082
60. Hietasomersilmä (<i>H. semele</i>)	122	209	0,19	-43	2,8	15	94	5592
61. Naurisperhonen (<i>P. rapae</i>)	119	909	0,18	-87	6,7	-54	574	25376
62. Virnasinisiipi (<i>G. alexis</i>)	117	104	0,18	10	2,5	-3	106	1823
63. Ruostenopsasiipi (<i>T. betulae</i>)	116	94	0,18	19	4,9	-8	161	2171
64. Rinnehopeatäplä (<i>A. niobe</i>)	112	149	0,17	-27	3,9	-9	234	5168
65. Keltaverkkoperhonen (<i>E. aurinia</i>)	110	132	0,17	-21	0,9	92	19	3912
66. Helmihopeatäplä (<i>I. lathonia</i>)	97	144	0,15	-33	1,9	-44	119	3008
67. Rahkahopeatäplä (<i>B. frigga</i>)	91	155	0,14	-45	3,0	13	208	4433
68. Luhtakultasiipi (<i>L. helle</i>)	82	52	0,13	49	1,1	89	25	1270
69. Huhtasinisiipi (<i>P. nicias</i>)	65	203	0,10	-69	0,5	-67	72	4820
70. Täpläpapurikko (<i>P. aegeria</i>)	59	181	0,09	-68	3,4	-54	356	10254
71. Tamminopsasiipi (<i>F. quercus</i>)	59	115	0,09	-50	1,6	-30	71	1981
72. Tummakirjosiipi (<i>P. alveus</i>)	54	65	0,08	-19	3,0	-4	133	1544
73. Isonokkosperhonen (<i>N. xanthomelas</i>)	51	175	0,08	-73	4,9	23	164	1808
74. Täpläpaksupää (<i>H. comma</i>)	50	17	0,08	188	0,8	42	37	572
75. Kalliosinisiipi (<i>S. orion</i>)	45	97	0,07	-56	0,6	-44	24	1554
76. Isoapollo (<i>P. apollo</i>)	39	102	0,06	-63	0,9	-6	24	2394
77. Tundrahopeatäplä (<i>B. chariclea</i>)	31	50	0,05	-42	0,5	-5	38	2680
78. Keltatäplähiipijä (<i>C. palaemon</i>)	28	38	0,04	-28	1,3	-39	232	2250
79. Kirjopapurikko (<i>P. achine</i>)	24	23	0,04	-1	0,3	-53	26	872
80. Muurahaissinisiipi (<i>G. arion</i>)	24	23	0,04	2	0,3	28	8	425
81. Isokultasiipi (<i>L. dispar</i>)	22	32	0,03	-35	1,6	46	35	371
82. Rämekylmänperhonen (<i>O. jutta</i>)	20	442	0,03	-96	0,3	-93	359	12184
83. Kannussinisiipi (<i>C. argiades</i>)	19	30	0,03	-38	0,6	-30	56	868
84. Jalavanopsasiipi (<i>S. w-album</i>)	16	42	0,02	-63	0,8	-25	25	765
85. Tunturikeltaperhonen (<i>C. tyche</i>)	14	21	0,02	-37	0,2	-21	4	868
86. Ruijannokiperhonen (<i>E. polaris</i>)	13	28	0,02	-55	0,3	-27	26	2149
87. Tuominopsasiipi (<i>S. pruni</i>)	12	84	0,02	-86	1,9	-55	149	2209
88. Kairanokiperhonen (<i>E. disa</i>)	12	8	0,02	51	0,2	-44	55	803
89. Tumma-verkkoperhonen (<i>M. diamina</i>)	11	26	0,02	-59	0,3	41	19	2802
90. Suokirjosiipi (<i>P. centaureae</i>)	8	22	0,01	-66	1,1	-11	144	1054
91. Täpläverkkoperhonen (<i>M. cinxia</i>)	7	5	0,01	27	0,3	13	24	4244
92. Sinappiperhonen (<i>P. daplidice</i>)	6	285	0,01	-98	0,6	-78	253	5689
93. Pikkusinisiipi (<i>C. minimus</i>)	6	68	0,01	-91	0,3	-27	12	1835
94. Sarakylmänperhonen (<i>O. norna</i>)	5	48	0,01	-90	0,3	-31	31	1835
95. Lethohopeatäplä (<i>B. titania</i>)	3	14	0,00	-79	0,2	-61	13	1308
96. Paljakkakylmänperhonen (<i>O. bore</i>)	3	43	0,00	-93	0,2	-61	21	893
97. Idänhäränsilmä (<i>M. lycaon</i>)	3	1	0,00	413	0,2	98	7	10
98. Lapinverkkoperhonen (<i>E. iduna</i>)	2	161	0,00	-99	0,2	-42	15	1826
99. Purohopeatäplä (<i>B. thore</i>)	1	65	0,00	-99	0,2	-61	14	1434
100. Tunturihopeatäplä (<i>B. napaea</i>)	1	18	0,00	-94	0,2	-21	10	1145
101. Tunturikirjosiipi (<i>P. andromedae</i>)	1	9	0,00	-90	0,2	-22	5	306
102. Kirsikkoperhonen (<i>N. polychloros</i>)	1	1	0,00	17	0,2	23	12	15
103. Kuusamaperhonen (<i>L. camilla</i>)	1	1	0,00	-19	0,2	-20	13	15
104. Tundrasinisiipi (<i>P. glandon</i>)	-	2	-	-	-	-	3	1183
105. Lapinkeltaperhonen (<i>C. hecla</i>)	-	21	-	-	-	-	15	1033
106. Pohjanhopeatäplä (<i>B. polaris</i>)	-	8	-	-	-	-	17	504
107. Vaaleakeltaperhonen (<i>C. hyale</i>)	-	12	-	-	-	-	62	331
108. Kääpiöhopeatäplä (<i>B. improba</i>)	-	<1	-	-	-	-	1	324
109. Etelänhopeatäplä (<i>A. laodice</i>)	-	4	-	-	-	-	46	215
110. Etelänkeltaperhonen (<i>C. crocea</i>)	-	<1	-	-	-	-	4	6
111. Täplänokkosperhonen (<i>N. vaualbum</i>)	-	<1	-	-	-	-	5	5
112. Heinähiipijä (<i>H. morpheus</i>)	-	<1	-	-	-	-	1	1
113. Purjeritari (<i>I. podalirius</i>)	-	<1	-	-	-	-	1	1
114. Vuorisinappiperhonen (<i>P. callidice</i>)	-	<1	-	-	-	-	1	1

naurisperhonen (*Pieris rapae*), jonka seuranta-historian neljänneksi pienin yksilömäärä oli vain kymmenesosa kaaliperhosten määrästä. Heimonsa runsaslukuisin laji lanttuperhonen (*Pieris napi*) jäi maan pohjoisosissa vain neljän havaintoruudun varaan (*Le Kilpisijärvi, Lkoc Ko-*

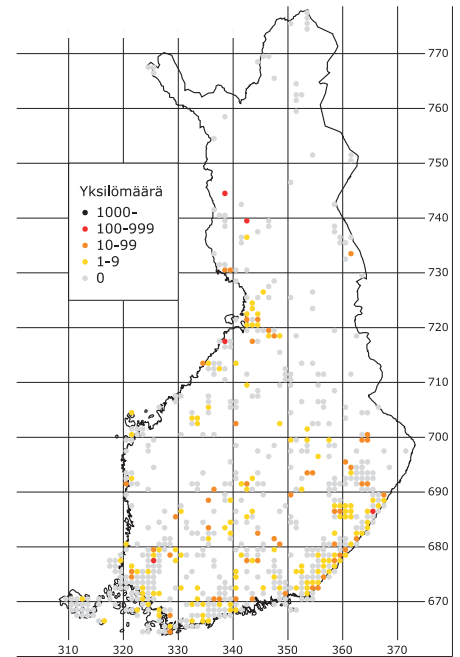
lari, Ks Kuusamo).

NOPSA- JA KULTASIIPIEN (runsas +2 / -8 lajia, frekvenssi +3 / -7 lajia) lukumäärät jäivät noin puoleen keskimääräisestä ja kesä oli ehkä edellistäkin heikompi. Varsinkin tuominopsasiivellä

pohjalukemia kirjattiin pahaenteisesti jo toisena vuotena peräkkäin: havaintoruutuja on ollut vähemmän viimeksi vuonna 1994 ja yksilömääräkin oli koko seuranta-jakson pienin, joten laji sivusi runsauslistalla vuoden 1993 heikointa sijoitustaan. ”*Prunia etsin hartaasti, mutta en*

Luhtakultasiipi (*Lycaena helle*) oli täpläpaksupään, suonokiperhosen ja tummahäränsilmän ohella mukana tutkimuksessa, jossa vanhojen museonäytteiden verrokeiksi kerättiin samoista paikallispopulaatioista uusia perimänäytteitä. Tämä osaltaan selittää lajien parempaa menestystä muuten heikkona perhoskesänä.

Kuva 2. Figure 2. Loistokultasiipeä (*Lycaena virgaureae*) ilmoitettiin vain puolet keskivertovuoden määrästä. Yli sadan yksilön päästiin vain kuudessa ruudussa, joista kolme oli ”pohjoisessa”: ykkösenä *Obb* Rovaniemi 749 yksilöä, toisena *Om* Raahen 185 yksilöä ja neljäntenä *Lkoc* Kolari 117 yksilöä.

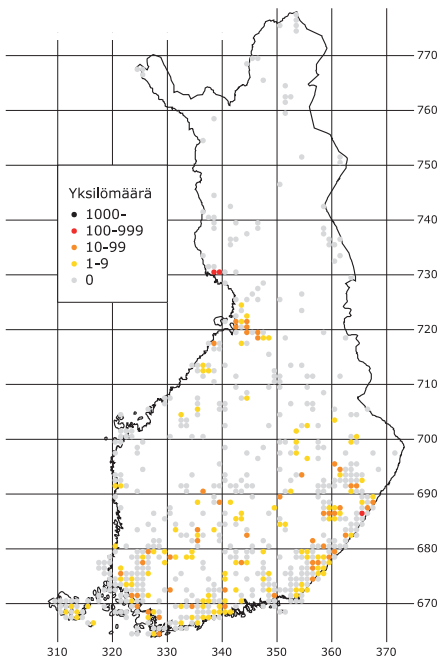
löytäneet”, totesi eräs havainnoitsija saatekirjeessä. Tamminopsasiiven (*Favonius quercus*) ja vihernopsasiiven (*Callophrys rubi*) ruutumäärät sekä jälkimmäisellä myös yksilömäärä olivat pienempiä kymmeneen vuoteen. Loistokultasiivellä (*Lycaena virgaureae*) yhtä pienet yksilö- ja ruutumäärät löytyivät yli 20 vuoden takaa. Laji oli heikoilla jo toista vuotta peräkkäin ja tulos olisi voinut olla vielä huonompikin, sillä melkein kolmannes kaikista loistokultasiivistä ilmoitettiin vain kahdesta pohjoisimmasta havaintoruudusta (*Lkoc* Kolari, *Obb* Rovaniemi; kuva 2)! Vastaavia eteläisten lajien ”massasiintymisiä” pohjoisrajoillaan ilmoitettiin myös muutamista sinisiivistä. Vaikka edellä mainittua nelikkoa lukuun ottamatta muut lajit runsastuivat edelliskesästä, edes keskivertovuoden tasolle ylsivät vain ruostenopsasiipi (*Thecla betulae*) ja luhtakultasiipi, jota ilmoitettiin ennätyksellisesti seitsemästä ruudusta. Näiden joukossa olivat seurannalle uudet Perä-Pohjanmaan ruudut *Obb* Torniossa, Keminmaalla ja Simossa, mutta toisaalta laji myös etsittiin aktiivisesti DNA-tutkimuksiin. Isokultasiivestä (*Lycaena dispar*) kertyi puolestaan havaintoja peräti kymmenestä ruudusta pitkin kaakkoisrajaa *Ka* Miehikkälästä *Kb* Kiteelle ja Rääkkylään. Pikkukultasiipeä (*Lycaena phlaeas*) on 2000-luvulla ilmoitettu vain

kolmena vuotena useammasta ruudusta kuin nyt; pohjoinen alalaji *polaris* nousi edellisvuoden tavoin mukaan yhdellä Länsi-Lapin ruudulla (*Le* Kilpisjärvi).

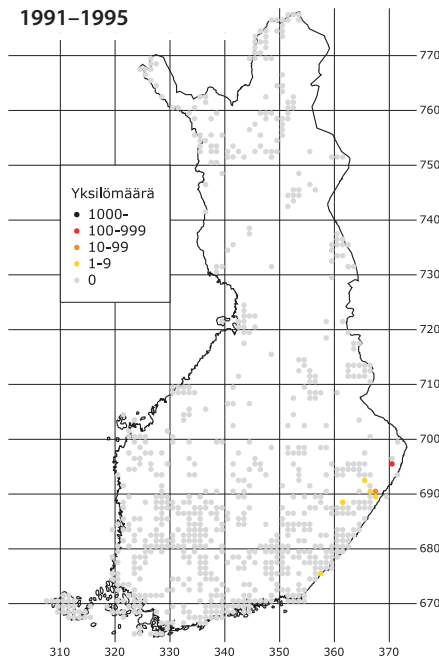
SINISIPIEN (runsas +1 / -16 lajia, frekvenssi +3 / -14 lajia) kolmanneksi heikoin seurantavuosi oli hitusen edellistä parempi. Runsastuneiden kärjessä olivat niittysinisiipi (*Plebeius semiargus*), hopeasinisiipi (*Plebeius amandus*) ja paatasasinisiipi (*Celastrina argiolus*), joista tosin yksikään ei yltänyt keskivertovuoden lukuihin. Pohjoisessa isoja yksilömääriä kirjattiin erityisesti hopeasinisiivelle, jota nähtiin kahdessa *Obb* Keminmaan ruudussa yhteensä 639 yksilöä – lähes neljännes seurantaan ilmoitetuista hopeasinisiivistä (kuva 3)! Samoista ruuduista löytyi runsaasti myös niittysinisiipiä ja hohtosinisiipiä (*Plebeius icarus*), jota havainnoitiin kymmenittäin myös *Li* Utsjoella Tenojoen varressa. Jälkimmäiselle kirjattiin myös seurannan kaksi pohjoisinta havaintoruutua pääläen Lapissa. Ainoa keskivertovuotta runsaampi sinisiipi oli jo edellisvuonna hyvään vauhtiin päässyt virnasinisiipi (*Glaucopteryx alexis*), jonka havaintoruudut jakautuivat melkein tasan Lounais- ja Kaakkois-Suomeen. Kalliosinisiiven (*Scolitantides orion*) havainnot sen sijaan jäivät alkukesän koleudessa vain neljään ruutuun, vaikka

lajia kartoitettiin systemaattisesti kaakossa. Kannusnisiipeä (*Cupido argiades*) kirjattiin niin ikään neljästä ruudusta (*N* Järvenpää, *Ka* Miehikkälä, *Sa* Lappeenranta); yksilöitä oli runsaammin vain Lappeenrannassa. Pikkusinisiipi (*Cupido minimus*) ilmoitettiin vain kahdesta Etelä-Hämeen ruudusta (*Ta* Heinola) ja harjusinisiipi (*Scolitantides vicrama*) edellisvuoden tavoin kahdesta *St* Säskylän ruudusta. Kesäkuun kovat tuulet vaikeuttivat harjusinisiipien laskentoja; havainnoitsijan mukaan kaksi perättäistä huonoa kesää on vähentänyt Säskylänharjun sinisiipikantaa huolestuttavasti. Muita pieniä lukuja kirjattiin edellisvuosilta tutuille lajeille: lehtosinisiipi (*Plebeius artaxerxes*) on ollut vähälukuisempi vain vuonna 1991 ja luhtasinisiiven (*Plebeius nicias*), ruskosinisiiven (*Plebeius eumedon*) sekä juolukkasinisiiven (*Plebeius optilete*) ruutumäärät pienempiä niin ikään 1990-luvun alussa.

TÄPLÄPERHOSTEN (runsas +5 / -9 lajia, frekvenssi +8 / -6 lajia) kuuden vuoden alamäki taittui, joskin luvut olivat heikon edellisvuoden tasoa. Kymmeneen vuoteen nuikimmillaan olivat liuskaperhonen (*Nymphalis c-album*) ja ”se tavallinen nokkosperhonen”, josta olennaisen kertoo erään osallistujan kommentti: ”Nokkosperhonen nähty lennossa 70-

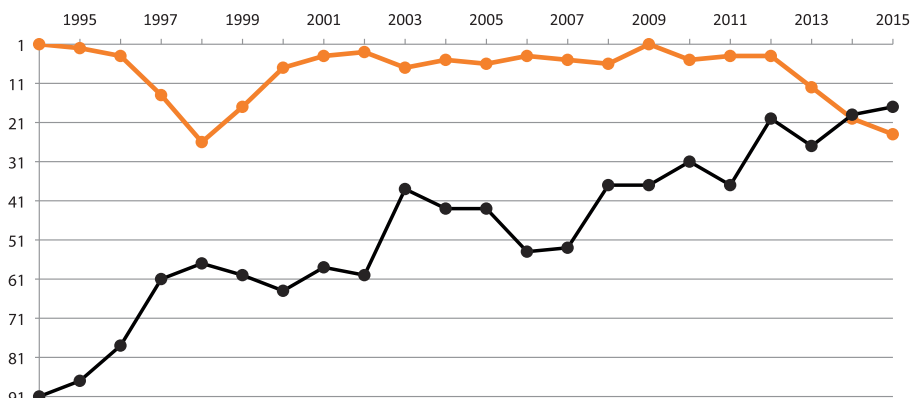
Kuva 3. Figure 3. Hopeasinisiiven (*Plebeius amandus*) isoimmat yksilömäärät kirjattiin Obb Keminmaalta. Havainnoitsijan mukaan laji tuntuu runsastuneen paljon Perämeren seudulla – ”tuli todella ’trooppinen’ olo kun kymmenien perhosten parvet lehahtivat jalkojen alta lentoon.”

Kuva 4. Figure 4. Mitä tapahtuukaan 20 vuodessa? Viiden ensimmäisen seurantavuoden aikana karttaperhonen (*Araschnia levana*) oli itäisimmän Suomen erikoisuus, viiden viimeisen vuoden aikana yksi Etelä- ja Keski-Suomen tavallisimmista päiväperhosista! Vuonna 2015 laji kirjattiin jo neljättä vuotta peräkkäin ennätysellisen monesta ruudusta (144). Joukossa oli pohjoisin seurantaruuu Ks Kuusamossa.

80 % todennäköisyydellä – voiko hyväksyä?” Havaintolomakkeiden saatesanoissa hämmästeltiin yleisesti lajin niukkuutta niin keväällä kuin syksyllä. Nokkosperhonen jäi edellisvuottakin selvemmin karttaperhosen taakse, joka puolestaan jäi vaivaiset kymmenen yksilöä ennätysensä ja kipusi runsauslistalla korkeammalle kuin koskaan (kuva 4). Samaan ylsivät molemmat häiveperhoset, joita ilmoitettiin keskimääräistä enemmän, häiveperhosia jopa ennätysellisen monesta ruudusta (50) erityisesti kaakossa. Ensimmäistä kertaa seurannan aikana pikkuhäiveperhonen oli kaksikosta runsaampi hieman pienemmästä ruutumäärästään huolimatta (46); muutama havainnoitsija totesi, että häiveperhosten runsaussuhde on kääntynyt selvästi pienemmän eduksi – ja yhteisillä elinpaikoilla molemmat yleensä peittoavat ”tavallisen” haapaperhosen. Eniten edellisestä kesästä runsastui neitoperhonen, jonka yksilömäärä yli kaksinkertaistui ja laji nousi jälleen aivan kärkikolmikun tuntumaan. Se oli run-

► Jotkut havainnoitsijat totesivat nähneensä useampia nokkosperhosia (*Nymphalis urticae*) vasta syyskuun lopulla. Vähintään kymmenen yksilöä ilmoitettiin vain 33 ruudusta, nimittäin St Säkylässä 292 yksilöä. Laji on jäänyt yhtä vähäin ruutuihin vain seurannan alkuvuosina.

▲ Pysyvä vallanvaihto? Viime vuosina kahden nokkosella elävän lajin sijoitukset päiväperhosen runsauslistalla ovat kulkeneet eri suuntiin. ● = nokkosperhonen, ● = karttaperhonen.

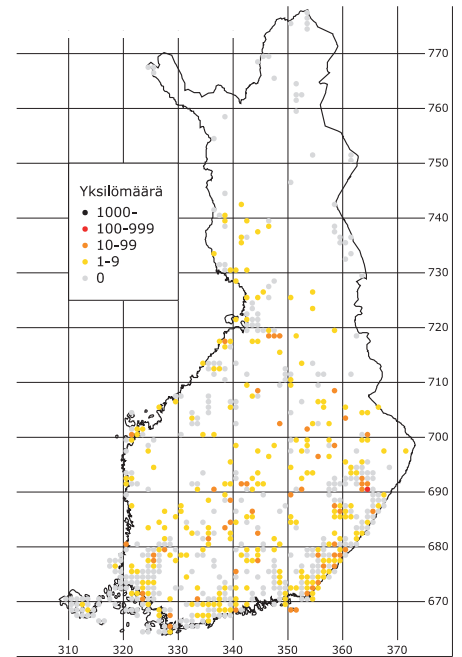
JUHA JANTUNEN

Amiraali (*Vanessa atalanta*) viihtyi loppukesän lämmössä. Lajille kertyi 25 uutta havaintoruutua, hieman enemmän kuin muille täpläperhosille keskimäärin (18). Muissa ryhmissä jäätin keskimäärin seitsemään uuteen seurantaruuutuun.

sas varsinkin kaakossa: ”Menestyjä! Ei uskoisi, että oli lähes kateissa 70-80-luvuilla. Oma vuoden nähtyjen summa oli tuhansia, parhaina päivinä satoja!” Uusia seurantamaakuntia kirjattiin tänäkin vuonna eniten täpläperhosille, mutta tällä kertaa vain kahdelle: haapaperhonen löytyi Perä-Pohjanmaalta (*Obb* Rovaniemi) ja kesän ainoa kirsikkaperhonen Etelä-Karjalasta (*Ka* Kotka). Edellisvuoden epäilyistä huolimatta isonokkosperhoset (*Nymphalis xanthomelas*) eivät sentään kadonneet, joskin niitä ilmoitettiin lähinnä yksittäin maan eteläosista, pohjoisimmillaan Etelä-Hämeestä (*Ta* Jämsä) ja Pohjois-Karjalasta (*Kb* Rääkkylä). Seurantaan kirjattiin Hatikan kautta päivämäärän kera vain 17 yksilöä, joista 16 maaliskoukokuussa ja vain yksi uuden polven edustaja heinäkuussa. Ohdakeperhosia (*Vanessa cardui*) ilmoitettiin vain vajaa viidennes edellisvuoden määräästä, mutta amiraali (*Vanessa atalanta*) oli tänäkin kesänä runsas pitkälle syksyyn. Luontolehdessä tehty kysely poiki suruvaipalle neljänneksi eniten havaintoruutuja seurannan aikana (kuva 5). Seurannan ainoa kuusamaperhonen (*Limenitis camilla*) ilmoitettiin *Sa* Lappeenrannasta.

HOPEATÄPLILLE (runsas +1 / -18 lajia, frekvenssi +2 / -17 lajia) kesä oli todella surkea ja vielä huonompi kuin edellinen. Lukumäärissä kolkuteltiin seurannan alkuvuoden pohjatasoa, kun kahdeksalle lajille kirjattiin pienin yksilö- tai ruutumäärä ainakin vuosikymmeneen. Jo edellisesänä hiipuneilla ketohopeatäplällä, niittyhopeatäplällä (*Boloria selene*) ja pusuhopeatäplällä (*Boloria euphrosyne*) havaintoruutumäärät ovat olleet pienempiä vain 1990-luvun alussa. Ruudut jäivät vähiin myös suohopeatäplällä (*Boloria aquilonaris*), angervohopeatäplällä ja purohopeatäplällä (*Boloria thore*); angervohopeatäplää on ilmoitettu vähemmän vain kolme kertaa, viimeksi vuonna 1998, purohopeatäplä puolestaan jäi yhden yksilön myötä 25 vuoden pohjalukemiin. Rämehopeatäplää (*Boloria eunomia*) sentään on ilmoitettu kerran vähemmän vuonna 1991. Pienten yksilömäärien myötä niin pursu-, puro- ja rämehopeatäplä kuin yhden ruudun varaan jäänyt tunturihopeatäplä (*Boloria napaea*) sijoituivat runsauslistalla heikoimmin koko seurannan aikana. Myönteisistä pilkahduksista poimittakoon muurainhopeatäplän (*Boloria freija*) 2000-luvun suurin yksilömäärä ja

Kuva 5. Figure 5. Suruvaipan (*Nymphalis antiopa*) 274 havaintoruudun joukossa oli 66 seurannalle uutta, mitkä nostivat lajin tesmaperhosen ohi 7. sijalle havaintoruutujen kokonaismäärässä. Aikaisemmin ruutuja on ilmoitettu enemmän vain vuosina 2000, 2003 ja 2011.

keisarinviitan (*Argynnis paphia*) kolmanneksi suurimmasta ruutujoukosta (136) seurannan toiseksi pohjoisin löytö *Obb* Rovaniemeltä. Hyviä havaintoja olivat myös rinnehopeatäplä (*Argynnis niobe*) *Oa* Kristiinankaupungista ja helmihopeatäplä (*Issoria lathonia*) *Sa* Mikkelistä. Pohjanhopeatäplä jäi päälaen Lapista havainnoitua, mutta tundrahopeatäplä (*Boloria chariclea*) ilmoitettiin kolmesta *Li* Utsjoen ruudusta, jotka olivat kaikki seurannalle uusia! Etelänhopeatäplä jäi viiden peräkkäisen havaintovuoden jälkeen ilman seurantatietoja kesällä 2015.

VERKKOPERHOSET (runsas +3 / -3 lajia, frekvenssi +5 / -1 lajia) jatkoivat niin ikään edellisesän linjoilla ollen päiväperhoskesän myönteisiä poikkeuksia. Vaikka lukumäärien perusteella 2000-luvulla parempia kesä on ollut vain vuosina 2002 ja 2012, uusia yksilö- tai ruutuennätyksiä ei tehty. Keltaverkkoperhoselle (*Euphydryas aurinia*) sentään kertyi eniten havaintoruutuja (6) kymmeneen vuoteen vanhoilta tunnetuilta alueilta kaakossa (*Ka* Hamina, Kotka, Kouvolaa, *Sa* Lappeenranta). Ratamoverkkoperhosen (*Melitaea athalia*) yksilömäärä yli

► Kesällä 2015 eteen lennähtänyt iso hopeatäplä oli yleensä orvokkihopeatäplä. Sen sijaan ketohopeatäplä (*Argynnis adippe*) väheni edelleen – lajia on ilmoitettu seurantaan vähemmän vain sen ensimmäisenä vuotena 1991.

JUHA JANTUNEN

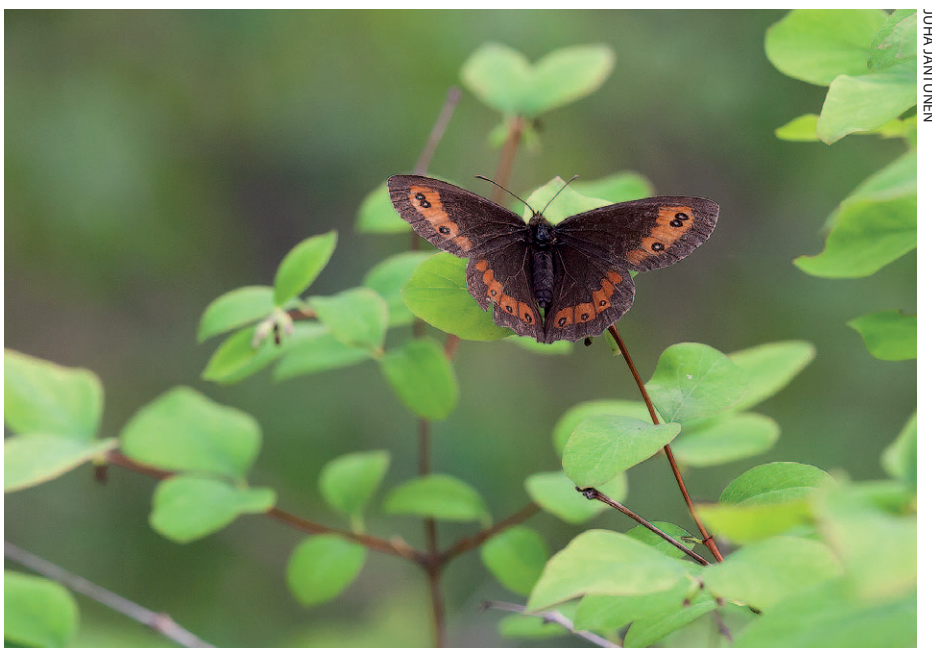
► Hopeatäplien joukossa rahkahopeatäplä (*Boloria frigga*) oli keisarinviitan ohella ainoa, jonka ruutufrekvenssi nousi keskivertovuoden tasolle.

JUHA JANTUNEN

kaksinkertaistui edellisesästä ja tuloksesena oli seurannan neljänneksi paras vuosi; viimeksi lajia on ilmoitettu yhtä runsaasti vuonna 2012, sek in olosuhteiltaan heikompi kesä. Myös kirjojverkkoperhonen (*Euphydryas maturna*) oli keskimääräistä runsaampi. Täpläverkkoperhosen (*Melitaea cinxia*) havainnot Ahvenanmaalta (Al Sund, Saltvik) ja tummaverkkoperhosen (*Melitaea diamina*) havainnot Etelä-Hämeestä (Ta Orivesi, Tampere) perustuivat molemmat kahteen ruutuun. Lapinverkkoperhonen (*Euphydryas iduna*) puolestaan jäi jo seitsemäntenä vuotena peräkkäin yhteen havaintoruutuun Enontekiön Lapissa (Le Kilpisjärvi).

HEINÄPERHOSET (runsas +8 / -11 lajia, frekvenssi +6 / -13 lajia) nousivat selvästi heikosta edellisesästä ja vuosi kuului jopa 2000-luvun parempaan päähän. Edellisesästä eniten runsastuneen tummapapurikon ohella tietoja kertyi mu-kavasti tarkemman selvityksen kohteena olleista tummahäränsilmästä (*Maniola jurtina*) ja suonokiperhosesta (*Erebia embla*). Tummahäränsilmää on ilmoitettu enemmän vain vuonna 2002 ja suonokiperhosen ruuduista yli puolet (13) oli

JUHA JANTUNEN

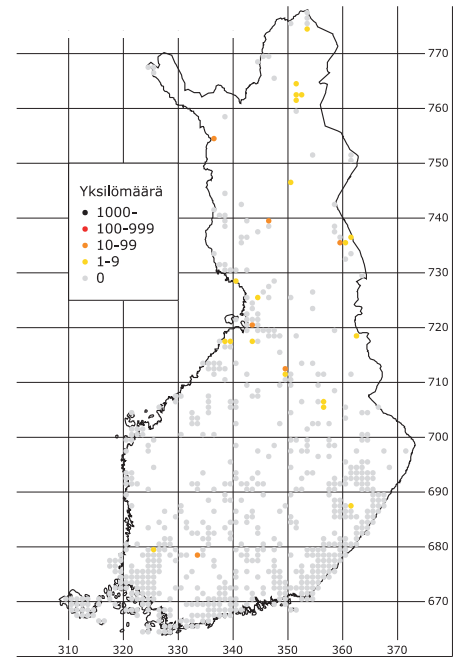
Metsänokiperhoselle (*Erebia ligea*) kesä ei ollut järin hyvä "paremmasta" eli parittomasta vuodesta huolimatta. Näiden keskiarvona on ilmoitettu 11 858 metsänokiperhosta, josta kesä 2015 jäi reilun neljänneksen (27 %).

Tummahäränsilmästä (*Maniola jurтина*) kertyi tietoja 17 havaintoruudusta, joista 13 oli Lounais-Suomessa ja neljä Kaakkois-Suomessa. Enemmän ruutuja on ilmoitettu vain vuosina 2001 ja 2002.

seurannalle uusia (kuva 6). Idänhäränsilmä (*Maniola lycaon*) puolestaan palasi listoille muutaman vuoden tauon jälkeen *Sa* Lappeenrannan uudella ruudulla. Lajia etsittiin systemaattisesti mutta tuloksetta monilta Kaakkois-Suomen sorakuopilta. Tesmaperhonen kirjattiin lännessä seurannan pohjoisimmista ruuduistaan *Obb* Keminmaalta, ”väärän vuoden” räme kylmänperhosia (*Oeneis jutta*) ilmoitettiin kahdesta Keski-Suomen ruudusta (*Sa* Mikkeli, *Om* Halsua) ja paljakka-

kylmänperhosen (*Oeneis bore*) sekä sarakylmänperhosen (*Oeneis norna*) yhteinen ruutu *Li* Utsjoella oli molemmilla seurannalle uusi. Sarakylmänperhosen yksilömäärä oli kuitenkin 2000-luvun pienimpiä. Metsäpapurikko (*Pararge petropolitana*) ja idänniittysilmä (*Coenonympha glycerion*) puolestaan ovat olleet vähälukuisempia vain 1990-luvun alussa. Keltaniittysilmällä (*Coenonympha pamphilus*), saraikkoniittysilmällä (*Coenonympha tullia*) ja täpläpapurikolla (*Pararge aeg-*

Kuva 6. Figure 6. Suonokiperhosesta (*Erebia embla*) kertyi havaintoja 25 ruudusta. Niitä olisi voinut olla enemmänkin, sillä muutama havainnoitsija jätti tarkemman suonokiperhospaikkansa ilmoittamatta kerääjien pelossa.

ria) havaintoruutuja on ollut vähemmän vain aloitusvuonna 1991. Kirjopapurikon (*Pararge achine*) kaksi ruutua (*Sa* Lappeenranta, *Ta* Kalvola) oli sekin 2000-luvun heikointa tasoa, kun mm. *N* Loviisan ruudusta laji ei osunut hakijansa eteen.

Eniten lajeja Ruokolahdella

Vähintään 40 päiväperhoslajin ruutuja kertyi vaatimattomasti 28 (taulukko 3), mikä on yli kolmanneksen keskivertovuotta (44) heikommin. 2000-luvulla runsaslajisia ruutuja on toistaiseksi ollut vähemmän vain vuonna 2008 (25). Edustettuina oli tällä kertaa vain kahdeksan eliömaakuntaa; eniten runsaslajisia ruutuja oli Etelä-Savossa (11), Pohjois-Karjalassa (6) ja Etelä-Hämeessä (4), kaikissa muissa jäätii 1–2 ruutuun. Ainoa uusi 40 lajin ruutu kirjattiin Etelä-Savosta (*Sa* Savonlinna).

Vähintään 50 lajia ilmoitettiin kuudesta ruudusta, pohjoisimmillaan *Kb* Rääkkylästä. Edellistä heikompa perhoskesää ilmensi myös *Sa* Ruokolahden/Imatran kärkiruutu, joka ylisi nipin napin 60 lajiin – näin vuodesta 2010 alkanut ”kesän aikana 60 lajia ainakin jossakin ruudussa” sentään jatkui. Päiväperhoskesän ykköskuudun paikalle ei ole ollut monellakaan asiaa, sillä se on jaettu 25 vuoden aikana vain kuuden ruudun kesken. Useimmin se on sijainnut *Kb* Kiteellä (yhdeksän kertaa; nyt toisena), *Sa* Imatra/Ruokolahdella (kahdeksan kertaa; nyt neljän-

Lajia Maakunta/kunta (ruutu) * / **

Species Province/Community (10×10 km) * / **

60	<i>Sa</i> Ruokolahti/Imatra (679:360) 24 / 62
58	<i>Kb</i> Kitee (686:365) 13 / 66
55	<i>Ta</i> Kärkölä (675:340) 10 / 59
	<i>Sa</i> Imatra/Lappeenranta (678:359) 24 / 64
53	<i>Kb</i> Rääkkylä (691:363) 15 / 53
52	<i>Sa</i> Ruokolahti (680:358) 14 / 56
49	<i>Kb</i> Kitee/Tohmajärvi (689:367) 17 / 54
	<i>Kb</i> Outokumpu (695:360) 3 / 49
48	<i>Sa</i> Savonlinna (686:359) 9 / 54
47	<i>Ta</i> Kuhmoinen/Jämsä (683:338) 24 / 54
46	<i>Sa</i> Lappeenranta (676:356) 2 / 46
	<i>Sa</i> Savonlinna (687:361) 12 / 49

	<i>Kb</i> Liperi (694:361) 17 / 50
45	<i>St</i> Säköylä (677:325) 18 / 49
	<i>Sa</i> Lappeenranta (676:358) 8 / 48
	<i>Sa</i> Lappeenranta (677:356) 16 / 49
	<i>Sb</i> Mikkeli (689:350) 10 / 49
44	<i>Ab</i> Parainen (669:324) 17 / 51
	<i>Ta</i> Hartola (682:344) 3 / 52
	<i>Sa</i> Lappeenranta (678:358) 15 / 56
43	<i>Ab</i> Salo (667:328) 15 / 49
	<i>Om</i> Raahe (717:338) 6 / 47
42	<i>Sa</i> Taipalsaari (678:355) 3 / 43
	<i>Kb</i> Rääkkylä (691:364) 12 / 48
41	<i>N</i> Vantaa/Kerava/Sipoo (669:339) 8 / 48
	<i>Ta</i> Asikkala (677:342) 2 / 43
40	<i>Sa</i> Savonlinna (687:359) 1 / 40
	<i>Sb</i> Leppävirta (693:354) 10 / 49

TAULUKKO 3. Havaintoruudut (10×10 km), joista ilmoitettiin vähintään 40 lajia vuonna 2015. Saman lajimäärän ruudut on järjestetty päiväperhosten yksilömäärän mukaan alenevasti. * = seurantavuodet, jolloin ruudusta on ilmoitettu vähintään 40 lajia / ** = ruudun lajimäärä parhaimpana vuotena. **TABLE 3.** All 10-km quadrats with at least 40 butterfly species observed in 2015. * = the number of NAFI years exceeding 40 species / ** = the maximum annual number of species observed in the quadrat.

tenä) ja kesän 2015 ykkösrudulla (viisi kertaa); kolmesta kertaalleen kärkeen yltäneestä *Sa Lappeenranta* oli nyt 20., sen sijaan toinen Lappeenrannan ruutu ja *N Helsinki* jäivät kuluneena kesänä luettelon ulkopuolelle. Koko seuranta-ajan kattavaan tilastoon ei heikko päiväperhoskesä tuonut muutosta, niinpä Kitee säilytti ykköspaikkansa koko seurantatilastossa 72 päiväperhoslajillaan. Kaikkiaan viidessä ruudussa on päästy vähintään 70 lajiin vuosina 1991–2015.

Kesällä 2016 päiväperhosseuranta jatkuu entiseen tapaan. Missä tahansa Suomessa tehdyt havainnot käyvät seurantaan, jos niistä ilmenevät *yhtenäiskoordinaattiruutu* (10×10 km), *havaintovuosi*, *havaintopäivien määrä* sekä havaittujen lajien laskettu tai arvioitu *yksilömäärä*. Kesän päiväperhoshavainnot voi toimittaa Etelä-Karjalan Allergia- ja Ympäristöinstituuttiin paperilomakkeilla tai sähköpostin liitteenä (lomake tai vapaamuotoinen listaus). Mikäli ne ovat perillä joulukuun alussa, tiedot ovat mukana jo seuraavassa vuosikatsauksessa.

Ainakin vielä tämän kesän päiväperhostiedot voi tallentaa itse Luonnontieteellisen keskusmuseon Hatikka-järjestelmän kautta (hatikka.fi). Olennaista on käyttää Hatikan **päiväperhosseurantaan tarkoitettua lomaketta**, jonka tunnuksena on havaintokartan alla TaxonCensuskoodi *Rhopalocera*. Linkki lomakkeeseen löytyy heti kirjautumissivulta. Mikäli kokoat kesän aikana havaintoja vakiopaikoilta, niille jokaiselle voi luoda valmiin lomakepohjan: etukäteen voi kirjata ainakin oman nimen, eliömaakunnan ja kunnan sekä valita karttaeditoriin oi-

kean koordinaattiruudun. Hatikan perusohjeet löytyvät tiivistettynä seurannan sivuilta www.luomus.fi/nafi, josta pääsee myös katsomaan lajien havaintokarttoja tarkemmin.

Kesän 2015 korjauskierrosten perusteella kannattaa muistaa ainakin seuraavat vinkit:

- havainnot voi tallentaa kauden kuluessa päivittäin tai yhteenvetona kesän päätyttyä (siis entisen paperilomakkeen tavoin) – olennaista on heti kartan alla oleva rivi, johon kirjataan **havaintopäivien määrä** (1 tai enemmän)
- jos päiviä on vain yksi, yläreunaan riittää aloituspäivämäärä – jos päiviä on enemmän, silloin ylhäällä tarvitaan aloitus- ja lopetuspäivämäärä
- koordinaattiruutua ei tarvitse kirjoittaa millekään riville – sen sijaan **havaintopaikka pitää merkitä karttaeditoriin**, tunnettu koordinaattiruutu joko suoraan sen yläreunan 123-napista tai valitsemalla kartalle piste, reitti tai alue
- kartalle tehtävät **aluerajukset olisi hyvä olla vain yhden kymppiruudun alueella** – jos alue ulottuu useampaan 10×10 km -koordinaattiruutuun, havaintoerä ei välttämättä tulostu kartoille
- vaikka kirjaudut omaan havaintopäiväkirjaan, uusi erä ei tallennu automaattisesti omiin nimiisi – muista siis merkitä **havainnoitsijan nimi tai nimet lomakkeelle** (vanhoja anonyymejä havaintoeriä täydennetään ja siivotaan vähitellen)
- kun tyhjään tai valmiiksi täytettyyn lomakepohjaan on kirjattu kaikki päi-

väperhoshavainnot, **muista tallentaa havaintoerä** – se tapahtuu vasemman reunan Hyväksy-painikkeesta

- ja tietysti sopiva annos **tarkkaavaisuutta lajitietojen tallennuksessa**: kesällä 2015 ilmoitettiin jälleen monta kertaa aroauroraperhosia (*Euchloe ausonia*, uudelta nimeltään marmorisiipi), jotka tarkistusten myötä paljastuivat tavallisemmiksi auroperhosiksi.

Loppuun lohdutuksen sana kaikille, jotka eivät ole päässeet sinuiksi Hatikan kanssa. Sen aika seurannassa on loppuillaan, kun Keskusmuseon johdolla uusitaan tietokantarakenteita tulevan lajitietokeskuksen tarpeisiin. Milloin ja miten se vaikuttaa päiväperhosseurantaan on vielä avoinna, mutta kaikista muutoksista tiedotetaan tarpeen mukaan museon ja seurannan sivuilla.

Aurinkoista ja toivottavasti kahta edellistä parempaa päiväperhoskesää kaikille!

Kiitokset

Lämmin kiitos kaikille vuonna 2015 seurantaan perhostietoja lähettäneille ja tallentaneille. Janne Heliölä toimitti jälleen SYKE:n linjalaskentatiedot ja Tapani Lahti vastasi verkkotallennuksen kehitystyöstä, joidenkin havaintoerien selvityksistä sekä karttatulosteista. Tekstin kuvituksessa avustivat Juha Jantunen lisäksi Jarmo Huhtanen, Mila Pajkovic ja Jouni Uski. Käsikirjoituksen viimeisteilyyn osallistuivat Juha Jantunen ja Panu Välimäki. Ympäristöministeriö on tukenut seurantaan vuonna 2015.

Seurantaan vuonna 2015 tietoja lähettäneet. (S) = osallistuneet SYKE:n linjalaskennan kautta.

Aalto Ari, Aaltonen Matti, Aarnio Hannu, Ahola Matti, Ainalinpää Elina, Aitolehti Milja, Alatalo Jarkko, Alava Seppo, Alestalo Olli, Alestalo Pekka, Andersson Jesper, Andersson Noora, Colliander Hans, De Goede Ron, Eerikko Riitta, Elfving Olli, Eronen Jarmo, Fernelius Lars-Erik, Grönholm Rainer (S), Haahela Tari, Haataja Kari, Haavikko Anja, Heikkilä Tanja, Heikkinen Toivo, Heinonen Laura, Heinonen Pentti, Heinonen Raimo, Heliölä Janne, Hietaharju Anssi, Hirvelä Harri, Hirvonen Helena, Hohtola Esa, Hokkanen Hannu (S), Holmberg Mia, Holmluoto Ari, Holmström Jukka, Horneman Risto, Hotanen Riitta, Huhtanen Jarmo, Hurme Anssi, Huhtanen Silja, Hyttinen Erkki, Hyttinen Juha, Hyttinen Kaarina, Hyvärinen Liisa, Iipponen Matti (S), Ikonen Jari, Itämies Arja, Itämies Juhani, Jantunen Juha, Jarva Leena, Jokinen Pekka, Juutilainen Ilmari, Järvinen Ari, Järvinen Heikki (S), Järvinen Orvo, Kaarakainen Arttu, Kaasinen Pirkko (S), Kajala Ilkka, Kallio Erkki, Kalliojärvi Tapio, Kanerva Jaakko, Kantonen Pauli, Karhu Ali (S), Karjalainen Raimo, Karlsson Alice, Karttunen Mika, Kastu Merja, Kekki Ari, Kelo Jorma, Keltanen Seppo, Kero Inkeri, Kesseli Reima, Kirstilä Tuomas, Kitunen Matti, Koivikko Elisabet, Koivikko Matti, Koivumäki Kaija, Kontiokari Seppo, Korhonen Juha, Koskela Tapio Johannes, Kosonen Timo, Kuitunen Karri, Kujala Pasi, Kulmala Kari, Kursula Reijo, Kuussaari Mikko, Kylmänen Rauli, Laakso Tuula, Laasonen Erkki, Laasonen Leena, Lahtinen Olli, Laivo Timi, Lautamäki Terttu, Lehtonen Ilari, Lehtonen Samuli, Lesonen Tuomas, Liljeblad Markku, Lilvanen-Pelkonen Liisa, Lindgren Eero (S), Lindgren Sami (S), Lintervo Markku, Lohko Pentti, Luojus Harri, Luokkamäki Mikko, Luukkonen Lauri (S), Löfgren Risto, Löfgren Seppo, Majakallio Piia, Majala Juha, Makkonen Jari, Malinen Pekka, Malmivaara Markus, Martikainen Risto, Modig Marjukka, Mustonen Harri, Myyrä Reijo (S), Mäkelä Samu, Mäkinen Timo, Niemelä Marianne, Nieminen Jarmo, Nivamäki Jorma, Noponen Esa, Norrdahl Kai, Nupponen Pertti, Nurkka Timo, Näppä Annikki, Ojalainen Pekka, Okkonen Harri, Paasikunnas Timo (S), Paavilainen Anja, Paavilainen Pekka, Pajkovic Mila, Pajukangas Kai, Patrikainen Jarmo, Paukkonen Juho, Pelkonen Mika, Pelttonen Eero, Pelttonen Elina, Penttilä Kari, Peräkorpi Ilpo, Pietiläinen Heikki, Pietiläinen Mikko, Piirainen Markus, Plester Leigh, Poutanen Terho, Pulli Ahti, Pulli Timo, Pyhtilä Eeva, Päivrinta Harri, Pöyry Iisa, Pöyry Ilona, Pöyry Juha, Rajanen Jouni, Ranta Mikael, Rantanen Jere, Rantanen Jouko, Rantanen Kaija, Raunio Anneli, Reinikainen Sami, Rimpiläinen Juha, Ronkainen Jouni (S), Rundgren Eerikki, Ruohomäki Kai, Ruokonen Toni (S), Rytteri Aate (S), Rytteri Susu (S), Rönkä Helena (S), Rönkä Katja (S), Saarinen Anu, Saarinen Ilona, Saarinen Kaapo, Saarinen Kimmo, Saarinen Marko J., Saarinen Petri, Saarinen Sonja, Sallinen Leena, Sallinen Tatu, Salmela Jukka, Salo Veikko, Salonen Jari, Sappinen Juhani, Savikko Raija, Savikko Riitta, Savolainen Pekka, Schakir Ilhan, Selin Mika, Selänne Matti, Sihvonen Harri, Simula Jukka, Sintonen Pekka, Snickars Börje (S), Sojamo Esa, Sormunen Juha (S), Styrman Reino, Suhonen Pekka, Sulkava Pertti, Sulkava Raija, Sulkava Reijo J. (S), Sundström Joni, Suomen luonnonsuojeluliitto, Suoknuuti Markku, Sällinen Jukka, Tabell Heikki, Tahvanainen Kari, Telenius Päivikki (S), Teräs Anssi (S), Toikka Ari, Tossavainen Ari, Turja Eija, Turja Sauli, Uski Jouni, Valanti Mirva, Vanhanen Hannu, Vantanen Pekka (S), Vastala Matti, Viitamäki Vuokko (S), Viitanen Esko, Vitikainen Tiina, Vuokko Seppo, Vuorinen Arto, Vuorinen Tupu, Wikman Marcus, Äyräs Pirkko

Neljännesvuosisata takana, kiitos 863 havainnoitsijalle!

Kimmo Saarinen

Päiväperhoskesiä on vedetty yhteen määrämittaisilla katsauksilla, joissa tietoja lähettäneet on viime vuosina puserrettu pienellä prantilla yhden sivun yhdelle palstalle. Heille kuuluisi paljon enemmän, sillä yksikään seurannan 25 vuosiraportista ei olisi syntynyt ilman tätä vapaaehtoisten harrastajien joukkoa.

Perhosaineistolle viritetyt analyysityökalut nostavat lajit, yksilöt ja ruudut näppärästi esiin, mutta niiden linkittäminen havaintojen taakse kätkeytyviin nimiin vaatii hieman käsitelyä. Esimerkiksi omat havaintoni, reilu 116 000 perhosta 170 ruudusta (10 × 10 km) jakautuvat peräti 65 erillisen havainnoitsijanimikkeen alle! Vain joka viides perhonen on pelkästään omissa nimissään, loput jakautuvat 2–5 havainnoitsijan kesken vaihtelevassa järjestyksessä. Siksi minulla ei ole esittää kattavaa vastajatilastoa yksilöille ja lajeille, ruuduista ja paikkakunnista puhumattakaan, mutta joulunpyhinä tehty harjoitus nosti sentään jotakin esiin. On siis aika antaa kunniata heille joille se kuuluu.

Joka viides ollut mukana vähintään vuosikymmenen

25 vuodessa päiväperhostietoja on saatu 202 naiselta (23 %) ja 661 mieheltä

(77 %), yhteensä 863 henkilöltä. Heistä 13 on ollut mukana joka vuosi, 55 henkilöltä on havaintoja vähintään 20:lta ketsältä ja kymmenen seurantavuotta on tullut täyteen 179 henkilöllä (21 % kaikista). Pidempään mukana olleita naisia on suhteellisesti vähemmän kuin miehiä, mutta vähintään 20 seurantakesää on tiilillä *Riitta Eerikolla, Merja Kastulla, Inkeri Kerolla, Leena Laasosella, Annikki Näpällä, Eeva Pyhtilällä* ja *Anneli Rauniolla*. Osallistumisvuosia on kertynyt yleensä tasaisesti sen jälkeen, kun 1–4 vuoden ”tutustumisjakso” on ohi: kahdella kolmesta seuranta kuitenkin päättyy harmillisesti jo näin alkuvaiheessa.

90-luvun alkuvuodet pois lukien uusia havainnoitsijoita on tullut mukaan vuosittain reilu 30; 2010-luvulla taso (40) on jopa noussut, mutta samalla osallistujien pitkäjänteisyys on laskenut. Kun vuonna 1994 aloittaneista (56) joka kolmas (20) oli mukana viisi vuotta myöhemmin, vain yhtä lukuun ottamatta myös kaikkina vä-

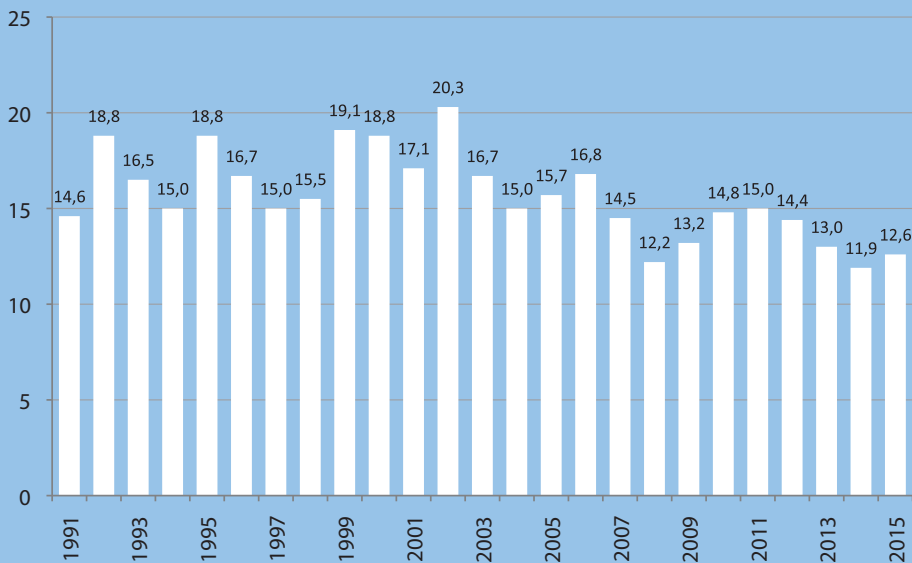
livuosina, vuonna 2011 samansuuruisesta aloitusjoukosta (56) vain joka viides (10) oli enää mukana kuluneena kesänä. Kaikkina viitenä vuotena osallistuneita oli kuusi (10 %), mikä jää selvästi 90-luvun tasosta (34 %). Kenties osallistuja-profiilinkin muutosten taustalla on vuonna 2008 auennut mahdollisuus tallentaa itse havainnot seurannan tietokantaan. Aina-kin Hatikan käyttöönotto näkyy muutamissa seurannan tunnusluvuissa, esimerkiksi kuinka monta lajia yhdestä ruudusta on keskimäärin ilmoitettu (graafi 1).

Seurantavuosien keskiarvo on ollut 188 ja mediaani 198 osallistujaa, minimi 53 on aloitusvuodelta 1991 ja maksimi 233 vuodelta 2003. 2000-luvulla osa seuranta-aktiiveista on ikään kuin kadonnut, mutta edelleen osallistunut ”nimettömänä” Suomen ympäristökeskuksen linjalaskentaan perustuvan maatalousympäristöjen päiväperhosseurannan kautta. Tuntuu hyvältä, että seurantamme kautta moni on innostunut mukaan myös systemaattisempaan päiväperhostutkimukseen!

132 havainnoitsijan tilillä yli 10 000 yksilöä

Päiväperhosseurannan reilun viiden miljoonan yksilön aineistosta noin 19 % on kirjattu useammalle havainnoitsijalle. Tuloksena on reilu kuusi miljoonaa päiväperhosta, jos ”yhteishavainnot” jaetaan kaikille ryhmän havainnoitsijoille. Tästä aineistosta saadaan keskiverto-osallistujalle 721 perhosta 40 päivältä ja kahdesta havaintoruudusta. Mediaaniin verrattuna keskiarvot ovat selvästi suurempia – 6990 perhosta, 202 havaintopäivää ja kymmenen ruutua jokaista havainnoitsijaa kohti.

Kokosin oheiseen taulukkoon eniten keskiarvoja nostaneet perhoslaskijat. Näiden 50 vastaajan takana on yli puolet (59 %) seurannan yksilöistä. Vaikka miehillä luvut (7013 yksilöä, 210 päivää, 11 ruutua) ovat keskimäärin kaksinkertaisia naisiin verrattuna (3158 yksilöä, 123 päi-

Graafi 1. Valtakunnallisen päiväperhosseurannan lajimäärän keskiarvot havaintoruuduissa. Alkuvuosien paperilomakkeilla oltiin ehkä ”paikkakollisempia”; vuonna 2008 käyttöön otettu Hatikka on nostanut satunnaisempien havaintoerien osuutta.

top-50

	yksilöä	päiviä	ruutuja	lajeja		yksilöä	päiviä	ruutuja	lajeja		
1.	Suomen ympäristökeskus (linjalaskenta)	757 933	10010	199	90	31.	Okkonen, Harri	34850	1312	47	65
2.	Huhtanen, Jarmo	452 777	5260	305	85	32. ♀	Eerikko, Riitta	33 909	702	6	53
3.	Karttunen, Mika	132 667	1284	20	80	33.	Nupponen, Pertti	33 866	307	11	71
4.	Öhman, Ossi	128 168	1436	17	74	34.	Salin, Tomi	33 373	274	20	83
5.	Colliander, Hans	127 239	550	1	72	35. ♀	Näppä, Annikki	33 267	1482	17	48
6.	Saarinén, Kimmo	116 269	2410	170	88	36.	Vantanen, Pekka	31 735	719	20	59
7.	Jantunen Juha	93 700	2104	136	91	37.	Nummela, Juhani	31 334	318	3	53
8.	Malinen, Pekka	78 432	2011	200	104	38.	Vanhanen, Hannu	31 103	1301	5	68
9.	Keltanen, Seppo	75 262	1852	2	69	39.	Paukkunen, Juho	30 747	947	54	79
10.	Järvinen, Orvo	60 059	1080	4	59	40.	Toikka, Ari	30 286	660	3	67
11.	Kankaansivu, Juha	57 428	659	37	88	41.	Kulmala, Kari	30 076	925	35	72
12. ♀	Valtonen, Anu	55 802	1327	164	82	42.	Pöyry, Juha	30 000	956	90	84
13.	Lehtonen, Samuli	55 667	1163	32	72	43.	Marttila, Olli	29 893	692	59	101
14.	Kajalo, Ilkka	53 716	413	1	59	44.	Juutilainen, Ilmari	29 400	940	70	63
15.	Sallinen, Tatu	52 925	3448	500	72	45.	Sulkava, Risto	28 927	462	7	56
16.	Lehtonen, Ilari	52 888	1154	37	76	46.	Huusko, Jaakko	27 442	1111	49	64
17.	Poutanen, Terho	51 973	1781	85	65	47.	Seuranen, Ilkka	27 286	937	79	92
18.	Liljebäck, Markku	46 953	1153	130	87	48.	Kärkäs, Juha	27 177	763	4	64
19.	Karhu, Ali	44 680	1106	16	70	49.	Alestalo, Olli	27 070	1546	67	65
20. ♀	Leppisalo, Eila	44 644	832	5	59	50.	Aalto, Ari	26 854	274	3	53
21.	Kuussaari, Mikko	43 707	851	55	75	...					
22.	Klemetti, Teemu	42 071	1853	50	99	58. ♀	Turja, Eija	24 899	524	2	56
23.	Tahvanainen, Kari	41 976	828	30	86	59. ♀	Majakallio, Piia	24 866	1564	37	89
24.	Elfving, Olli	38 858	1749	43	92	62. ♀	Rytteri, Susu	22 597	375	5	55
25.	Sulkava, Pertti	38 010	515	6	54	76. ♀	Glader, Johanna	19 441	361	32	79
26.	von Bagh, Peter	36 602	893	10	64	79. ♀	Saarinén, Anu	18 761	424	35	69
27.	Nivämäki, Jorma	36 554	740	12	59	82. ♀	Kaasinen, Pirkko	17 890	157	1	51
28. ♀	Paavilainen, Anja	36 046	279	22	82	86. ♀	Sulkava, Raija	17 130	220	3	50
29.	Paavilainen, Pekka	36 046	279	22	82	94. ♀	Telenius, Päivikki	15 142	307	1	56
30.	Patrikainen, Jarmo	34 896	749	33	75	101. ♀	Pelletier, Gun	13 794	192	3	48
						104. ♀	Koivikko, Elisabet	13 120	619	8	54

Taulukko. Seurantaan eniten päiväperhosia ilmoittaneet. Joukossa on viisi naista; seuraava naiskymmenikkö on tiivistetty taulukon loppuun.

vää, 5 ruutua), joka kymmenes huippuvastaaja on nainen. Naisilla keskiarvoja laskee satunnaishavainnoitsijoiden suuri määrä: yli puolet on lähettänyt tietoja vain yhdestä ruudusta ja joka viides vain yhdeltä päivältä. Miehistä näiden osuudet ovat selvästi pienempiä (37 % yhdestä ruudusta, 15 % yhdeltä päivältä).

Yksilömäärien, havaintopäivien ja ruutujen osalta kärjessä toistuvat hieman vaihdellen samat nimet. Viidelle henkilö-vastaajalle on kertynyt yli 100 000 perhosta, yhdeksälle laskijalle yli 100 havaintoruutua ja 39:lle laskijalle yli tuhat havaintopäivää. *Jarmo Huhtanen* on yksinään kirjannut melkein saman määrän perhosia kuin muut ”satatonnarit” yhteensä, *Tatu Sallinen* puolestaan on havaintoruuduillaan omaa luokkaansa ja

Anu Valtonen on edelleen ainoa yli sadan ruudun nainen.

Taulukon lajimäärien metsästyksen sain apua Tapani Lahdelta. Seurantaan osallistunut on ilmoittanut keskimäärin 32 lajia; alle kymmenen lajin luettelossa on 250 nimeä ja heistä 109 on toistaiseksi yhden ilmoitetun lajin varassa. Vuosiraporttien yhteyteen on listattu perinteisesti 40 lajin ruutuja – samaan lajimäärään on havainnoitsijoista yltänyt noin 40 % (364). Lajiluettelon huipulla vähintään 80 päiväperhoslajia on ilmoittanut 25 havainnoitsijaa, joista kolme on naisia. Vähintään 90 lajin kerhoon kuuluu vain kahdeksan miestä. Ihan kevyesti rajaa ei ole saavutettu, sillä porukalla on takana keskimäärin 20 seurantavuotta ja 43 000 perhosta – pienimmällä yksilömäärällä

(17 278) 90 lajia on saanut kasaan *Hannu Aarnio*. Huiman sadan päiväperhoslajin rajan on toistaiseksi ylittänyt vain *Pekka Malinen* ja seurantaa 90-luvulla liikkeelle sysännyt *Olli Marttila*.

Mutta olipa ilmoitettujen päiväperhosten listalla yksi tai sata lajia, kiitos Teille kaikille!

Ilmoittaa vai ei ilmoittaa, miksi pulma?

Kimmo Saarinen

Elokuun alussa 2015 etsin pienimän poikani kanssa Joutsenossa hiekkaiselta pysäköintialueelta sinisiipisirkkoja (*Sphingonotus caerulans*), Kaakkois-Suomen karuja soramaita nopeasti vallannutta erityisesti suojeltavaa suorasiipistä. Kun jaloista ponnahti lyhyeen liitton pari koirasta, jatkoimme hyvillä mielin lähirinteelle perhosten perässä. Pikkukultasiiپی ja neitoperhosia ihastellessa paikalle saapui kaksi perhos-harrastajaa. Hieman epäroivän alun jälkeen päästiin juttuun ja kävi ilmi, että heidät oli tuonut paikalle toinen erittäin uhanalainen laji, idänhäränsilmä (*Maniola lycaon*). Pari päivää aiemmin olimmekin nähneet Juha Jantusen kanssa viereisellä töyrällä yhden naaraan.

Ennen kuin ehdin muistuttaa päiväperhosseurannasta, he totesivat yhdestä suusta, etteivät ilmoita enää yhtään perhoshavaintoa mihinkään. Syitä oli kuulemma kertynyt vuosien saatossa liian monta, siinä joukossa myös Joutsenon idänhäränsilmä. Heidän kertomansa myös todentui karulla tavalla kesän 2015 retkillä. Kävin häränsilmän elinpaikalla neljänä päivänä ja näin jokaisella kerralla eri haavimiehen! Hämmästyttävää kyllä, saman viestin sain myös eräältä valokuvaajalta ja paikalliselta lintumieheltä.

Valokuvaaja totesi viestissään, että "En laittaisi nyt tuoreltaan havaintoja Hatikkaan, sillä eilen siellä oli joku haavimies et-

simässä mm. idänhäränsilmää. Oli tietoinen esiintymisestä!!! Kerkesi onneksi lähteä pois, ennen kuin löysin perhosen." Lintumies puolestaan kertoi "Idänhäränsilmä kävin minäkin etsimässä 11.8., ei enää lentäviä. Rinteellä vaelteli haavimies. Paikalla usein stajannut V-P Lehtonen kertoi haavimiehiä näkyneen päivittäin." Syksyllä havaintolomakkeiden mukana tuli vielä yksi häränsilmään liittyvä viesti: "Tiedostossa mainittujen lisäksi havaitsin yhden M. lycaonin Ka:sta, mutta lajihän on SPS:n ilmoitusrajoitteen alainen, joten sitä ei voi julkaista."

Ei voi julkaista? Minä olin autuaan tietämätön ilmoitusrajoitteista, mutta miksi ja minkälaisia harrastajia varten sellaisia tarvitaan? Jokaisen kannattaisi pysähtyä miettimään, miksei perhoshavaintoja voida tai haluta ilmoittaa kuten vaikkapa kasviharrastajat jakavat omiaan? Meiltä löytyy tuoreesta muistista hyvä vertailukohta, kun edellisen kesän keltaverkkoperhoskartoitusten yhteydessä löysimme Imatran Onnelasta vaarantuneeksi luokitellun katkeralinnunruohon (*Polygala amarella*) esiintymän. Vaateliaalla kalkkikasvilla on enää muutama esiintymä manner-Suomessa, joten teimme siitä tiedonannon kasviharrastajien Lutukka-lehteen (Saarinen ym. 2015). Sitä kirjoittaessa ja lopulta lukiessa ei kerrassaan tarvinnut miettiä, olisiko laji kenties ilmoitusrajoitteinen tai miten tiedonantomme vaikuttaisi harrastajakunnassa.

Tuomo A. Komulainen totesi Baptrian

pääkirjoituksessa 1/2014: *Perhoskerääjän huoneentaulu olisi 'Muista ilmoittaa yksilösi!' Päiväperhosseurannan näkökulmasta olennaisempaa ohjetta ei varmasti ole. Omalta työuraltani tiedän, kuinka hyönteisten keräily ja niiden suojele saadaan tukemaan toisiaan, joten en osaa asettua tekstissä mainitun "keräilyä vastustavan kourhottajan" rooliin. Hyönteisten eksponentiaalisen lisääntymisen sanotaan täyttävän minimaalisen keräysvajeen hetkessä, mutta silti ihmettelen, kuinka monta vuotta idänhäränsilmän pieni paikallispopulaatio kestää päivittäistä kuppaamista ja miten se millään tavalla tukisi lajin suojele? Entä toistuuko sama Joutsenon Kesolan viljelyksestä jääneillä kesantopelloilla, jos kertoisin heinähiipijällä (*Heteropterus morpheus*) olleen siellä jo muutaman vuoden ajan kanta isokultasiiپیen seurana? Päiväperhosseurantaan lähetettyjen, mutta harmillisen usein varmentamatta jääneiden havaintojen perusteella lajia voi tavata melkein missä vain kaakkoisrajan tuntumassa, joten sopivia paikkoja riittää varmasti kaikkien koluttavaksi.*

Päiväperhosseurannan näkökulmasta häränsilmäesimerkin "ilmoittamisongelma" on kuitenkin valitettavan todellinen. Vaikka seurannassa havainnot tallennetaan karkealla 10 × 10 km ruututasolla, ainakin muutama harrastaja ilmoitti jättäneensä nimeltä 2015 jonkun lajin ilmoittamatta nimenomaan keräysryntäyksen pelossa. Esimerkiksi "Mulla on yksi havaintopaikka, hyvä embla-suo täällä Keski-Suomessa ja en haluaisi sitä julkistaa. En ole laittanut mitään havaintoja a.o. suolta, oli muutenkin paras suo tänä 'kuivana kesänä'. Voin antaa tiedot sieltä privaattisti."

Uskoakseni nämä lienevät poikkeustapauksia, joten toivottavasti kovin moni mielenkiintoinen uusi tai vanha havainto ei jää vain harrastajan henkilökohtaiseksi tiedoksi. Ajantasaiset esiintymätiedot ovat sentään lajien suojele- ja hoitotyön perusta, niitä voidaan hyödyntää konkreettisesti monin tavoin, esimerkiksi kaavoituksen tai rakentamisen suunnittelussa, ja niiden avulla myös päästään nopeammin kiinni ympäristössämme tapahtuviin muutoksiin. Juuri siksi minä haluan Teidän seuraavan ja ilman muuta myös ilmoittavan päiväperhosia!

Kirjallisuus

Saarinen K, Jantunen J, Vitikainen T. 2015: Katkeralinnunruoho Imatralta (ES). Kasvihavaintoja. Lutukka 31(3): 76–77.

Keskisuomalainen suonokiperhonen (*Erebia embla*), joka jäi havainnoitsijan toivomuksesta kirjaamatta seurantaan.